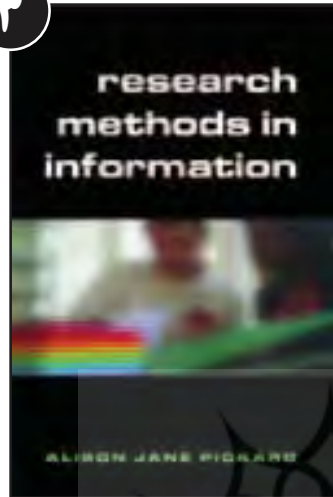

روش‌های پژوهش در اطلاعات

۳

■ Pickard, Alison Jane. *Research methods in information*. London: Facet Publishing, 2007. xx, 329 p. ISBN 978-1-85604-545-2.

علوم و رشته‌های دانشگاهی که اطلاعات موضوع اصلی آنهاست و ما آنها را با نام‌های مانند اطلاع‌رسانی، ارتباطات، کتابداری، مطالعات اطلاع‌رسانی و یا آرشیو می‌شناسیم همه با مقوله پژوهش ارتباط ماهوی و مستقیم دارند. این ارتباط هم به لحاظ کارکرد این دسته از علوم، که هر یک به گونه‌ای زمینه‌ساز انجام پژوهش در حوزه‌های مختلف علمی هستند و هم از این جهت که پژوهش مایه دوام و قوام آنها به شمار می‌رود. از سوی دیگر برای انجام بهینه فعالیت‌های حرفه‌ای و بهبود خدمات، شاغلین حرفه‌ای این علوم که در مکان‌هایی مانند کتابخانه‌ها، آرشیوها، و یا مراکز پژوهشی به کار مشغولند باید از ساز و کارهای پژوهش و روش‌های انجام آن آشنایی و آگاهی داشته باشند و در صورت لزوم از آنها استفاده کنند. لزوم برخورداری از این آگاهی‌ها ضرورتی دوچندان می‌یابد آن هنگام که رشد و تنوع فناوری‌های جدید را و تأثیری که بر کیفیت پژوهش دارند را در نظر داشته باشیم.

آلسیون پیکارد^۱ که خود از مدرسان روش پژوهش برای رشته‌های مدیریت ارتباطات، اطلاع‌رسانی و کتابداری در دانشگاه نرثامپتون^۲ در انگلستان است با آگاهی از موارد پیش گفته کتابی با عنوان «روش‌های پژوهش در اطلاعات» را به نگارش درآورده است. این کتاب به دلایلی که در ادامه خواهد آمد با استقبال فراوان از سوی خوانندگان و پژوهشگران و نیز فعالان حرفه‌ای روبرو شده است و معرفی‌های فراوانی (برای نمونه: هاناباس^۳، لوماس^۴، پیکن^۵، ترنر^۶، کنن^۷، مکویسیت^۸، ۲۰۰۷؛ لوگان^۹، ۲۰۰۸) از آن صورت پذیرفته است.

آن گونه که این معرفی‌کنندگان اشاره کرده‌اند کتاب حاضر از ویژگی‌های خاصی برخوردار است که سایر کتاب‌های

موضوعات دیگر این بخش به شمار می‌رود که در پژوهش از اهمیتی فوق‌العاده برخوردار است. بخش بعدی به «طراحی محصول نهایی» اختصاص یافته است. سئوالات موجود و نیز تصمیماتی که در ارتباط با محصول نهایی باید مورد توجه قرار گیرد و نیز یک خلاصه طرح پیشنهادی مورد بررسی قرار گرفته است. بخش پایانی کتاب «تغییر شکل نهایی» نام دارد و به موضوع طراحی، چگونگی نوشتن، و جنبه‌های زیبایی‌شناسانه مطرح در تبدیل اطلاعات به محصول نهایی، اختصاص یافته است.

عنوان فرعی کتاب روی جلد درج نشده است و در نگاه اول تصویری دیگر از کتاب به ذهن خواننده متبادر می‌سازد، ولی با خواندن صفحه عنوان تصویر کامل‌تری از محتوای کتاب نمایان می‌شود. مطالعه کتاب نشان می‌دهد، محتوای کتاب علاوه بر پایان‌نامه، می‌تواند در نگارش هر نوع مطلب علمی، بکار برده شود.

از جمله موارد مهمی که دانشجویان در استفاده از کتاب باید به آن توجه داشته باشند دستورالعمل‌های دانشگاهی در نگارش پایان‌نامه است. از آنجا که در این کتاب به موارد متعددی اشاره شده است که شاید مورد قبول برخی از دانشگاه‌ها نباشد دانشجویان باید مطالب مرتبط با دستورالعمل دانشگاه محل تحصیل خود را از کتاب اخذ کنند و از همه آنها استفاده نکنند.

این کتاب علاوه بر بررسی انواع اطلاعات موجود برای انجام پژوهش و چگونگی سازماندهی آنها، به دانشجویان و پژوهشگران کمک می‌کند تا این اطلاعات را تا مراحل پایانی یک پژوهش یعنی خلق اثر و محصول نهایی چه در قالب پایان‌نامه و چه مقاله پژوهشی به گونه‌ای مؤثر بکار بگیرند.

در واقع کتاب حاضر، بیش از آنکه درباره چگونگی یافتن اطلاعات بحث کند، نوع کاربرد اطلاعات بدست‌آمده مورد بحث قرار می‌دهد. برای نمونه به کارهایی مانند سازماندهی اطلاعات بر روی برگه‌ها، صفحه‌های A4، و نمایه‌ها اشاره شده است. در قسمت طراحی و صفحه‌آرایی، به مطالبی مانند اندازه حرف، طول خط، حاشیه‌ها، فاصله بین کلمات، سلسله مراتب عنوان‌ها، و ویراستاری دقیق پرداخته شده است.

هرچند در قسمت جمع‌آوری اطلاعات به جستجوی اطلاعات از طریق اینترنت اشاره شده است، اما به نظر می‌رسد این کافی نباشد. در هیچ جای کتاب اشاره‌ای به کاربرد فناوری‌های جدیدی مانند نرم‌افزارهای اجتماعی و وب ۲ در انجام پژوهش، نشده است درحالی‌که چنین فناوری‌هایی می‌توانند به گونه‌ای مؤثر در انجام پژوهش در خدمت پژوهشگر باشند.

توجه به موضوع مدیریت اطلاعات حاصل از فرایند پژوهش مهم ترین نکته مثبت کتاب است. در بیشتر کتاب‌های روش پژوهش به این موضوع به گونه‌ای مختصر پرداخته می‌شود و نوشتن کتابی خاص این موضوع برجسته ترین ویژگی کتاب حاضر است.

پی‌نوشت‌ها:

- 1.Elizabeth Orna
- 2.Graham Stevens
- 3.Research map
- 4.Final transformation

علوم و رشته‌های
دانشگاهی که اطلاعات
موضوع اصلی آنهاست
و ما آنها را با نام‌های
مانند اطلاع‌رسانی،
ارتباطات، کتابداری،
مطالعات اطلاع‌رسانی
و یا آرشیو می‌شناسیم
همه با مقوله پژوهش
ارتباط ماهوی و
مستقیم دارند

آن نیست. افزودن یک عنوان فرعی می‌توانست بر گویایی عنوان بیفزاید.

پی‌نوشت‌ها:

1. Alison Pickard
2. Northumbria University
3. Hannabuss
4. Lomas
5. Picken
6. Turner
7. Kennan
8. Maceviciute
9. Logan
10. Delphi study
11. Grounded theory
12. Focus groups
13. Usability testing

پیکارد کتابش را یک راهنمای مراجعه به منظور آگاهی از فرایند پژوهش برای دانشجویان و پژوهشگران توصیف می‌کند. می‌توان هدف وی از نگارش کتاب را، در اختیار گذاشتن مرجعی جامع در ارتباط با پژوهش دانست، به گونه‌ای که پاسخگوی نیازهای مختلف مراجعه‌کنندگان باشد. دانشجویان تحصیلات تکمیلی و افرادی که به‌تازگی درگیر کارهای پژوهشی شده‌اند می‌توانند از کتاب استفاده فراوان ببرند. در دوره‌های درسی و کارگاه‌های آموزشی مرتبط با روش پژوهش نیز می‌توان از کتاب بهره گرفت.

در پایان هر فصل منابعی برای مطالعه بیشتر معرفی شده است که از نقاط مثبت و برجسته کتاب محسوب می‌شود، زیرا خواننده به راحتی با بسیاری از منابع اطلاعاتی مرتبط با موضوع فصل آشنایی پیدا می‌کند.

در پیشگفتار کتاب (ص. XV) بحث جالبی درباره روابط بین انگاره‌های پژوهش، روش‌شناسی پژوهش، روش پژوهش، فنون پژوهش و ابزارهای پژوهش و تفاوت‌های موجود بین آنها فراروی خوانندگان قرار گرفته است و خواننده را به درک و دریافتی مناسب از این مفاهیم رهنمون می‌سازد.

از نکات جالب کتاب اختصاص بخشی به تحلیل داده‌هاست، که در بیشتر کتاب‌های روش پژوهش از آن غفلت شده است. در این بخش روش‌های تحلیل کمی، کیفی و نقاط اشتراک و افتراق آنها بیان شده است. در بخش کیفی نرم‌افزارهای SPSS و MINTAB بررسی شده‌اند هرچند نویسنده می‌توانست برای جامعیت بیشتر کتاب، به نرم‌افزارهای پرکاربرد دیگری مانند SAS اشاره کند. در بخش کیفی نیز نرم‌افزار NUD.IST معرفی شده است. معمولاً در روش‌های تحلیل ابتدا روش‌های کمی و سپس روش‌های کیفی ارائه می‌شود، درحالی‌که در این کتاب وارونه عمل شده است.

به نظر نویسنده (ص. X)، در بخش روش پژوهش می‌توان روش‌های اینترنتی را نیز مدخلیت داد، ولی یکپارچگی پژوهش اجازه می‌دهد هر پژوهش در محیط پیوسته نیز قابل اجرا باشد؛ از این رو نویسنده در کتاب خویش، به روش‌های اجرای پژوهش در محیط پیوسته کمتر توجه کرده است. چنین توجیهی در بی‌توجهی به روش‌های پژوهش در محیط‌های جدید اطلاعاتی شاید روا باشد اما پرداختن به آنها می‌توانست بر ارزش و کیفیت کتاب بیفزاید.

در ابتدای هر فصل گفته‌هایی از اندیشمندان مختلف آورده شده تا خواننده را برای پیگیری مطالب فصل برانگیزاند. نویسنده مثال‌های ملموسی در هر فصل و در جای مناسب ارائه کرده است که بسیاری از آنها از تجربه خود وی ناشی شده‌اند و بیشتر مثال‌ها از حوزه کتابداری انتخاب شده‌اند. همچنین در پایان هر فصل، تمرین‌های کاربردی ارائه کرده که خواننده را در پیگیری مطالب ترغیب می‌کند. فهرست منابع کتاب از جامعیت فراوان برخوردار است. نمایه چرخشی کتاب نیز از دیگر نقاط قوت کتاب به‌شمار می‌رود. کتاب از صفحه آرای، طرح جلد، چاپ مرغوب و قیمت مناسب برخوردار است.

از نقاط ابهام کتاب عنوان آن است زیرا چندان گویای محتوای

مأخذ:

1. Hannabuss, S. (2007). Review of: Pickard, Alison Jane. *Research methods in information* London: Facet Publishing, 2007. Library Review, vol. 56, no. 6, pp. 523-524.
2. Kennan, M. A. (2007). Review of: Pickard, Alison Jane. *Research methods in information* London: Facet Publishing, 2007. Library Management, vol. 28, no. 8/9, pp. 579-580.
3. Logan, R. (2008). Review of: Pickard, Alison Jane. *Research methods in information*. London: Facet Publishing, 2007. Journal of the Medical Library Association, vol. 96, no. 1, pp. 70-71.
4. Lomas, E. (2007). Review of: Pickard, Alison Jane. *Research methods in information*. London: Facet Publishing, 2007. Records Management Journal, vol. 17, no. 3, pp. 233-234.
5. Maceviciute, E. (2007). Review of: Pickard, Alison Jane. *Research methods in information*. London: Facet Publishing, 2007. *Information Research*, vol. 12, no. 4, review no. R277. Available at: <http://informationr.net/ir/reviews/revs277.html>.
6. Picken, D. (2007). Review of: Pickard, Alison Jane. *Research methods in information*. London: Facet Publishing, 2007. *Performance Measurement and Metrics*, vol. 8, no. 2, pp. 137-138.
7. Turner, R. (2007). Review of: Pickard, Alison Jane. *Research methods in information*. London: Facet Publishing, 2007. *New Library World*, vol. 108, no. 7/8, pp. 384-386.

در پایان هر فصل
منابعی برای مطالعه
بیشتر معرفی شده
است که از نقاط
مثبت و برجسته کتاب
محسوب می‌شود،
زیرا خواننده به راحتی
با بسیاری از منابع
اطلاعاتی مرتبط با
موضوع فصل آشنایی
پیدا می‌کند